

public- private partnerships in the sector. In this regard, the primary organizational components of the partnership project defined the concept stage (stages) of the life cycle of its implementation and the selection criteria and assess the feasibility of its implementation. The paper proposes a conceptual diagram of the implementation of public- private partnership with the release of top performers, jobs, and a list of action to achieve maximum effect. Thus, in the first phase of the partnership of paramount importance is the determination of whether it should for each of the participants, while the main contractor defined state, which forms the goals and objectives of cooperation, creates the necessary framework and defines a list of tactical activities, on the second step, the definition of the forms of interaction and the terms of cooperation by selecting the subjective and objective of partnership and modeling of their interaction, the third step, the implementation of public-private partnerships and evaluation of development of the industry. It was determined that the efficiency of the private public depends on the effectiveness of the preparatory work and, in particular, compliance with the stages of its implementation.

Keywords: public-private partnership; the coal industry; mechanism; consistency of public-private partnership.

REFERENCES

1. Vdovenko Yu. S. (2009), Public-private partnership in the field of road, Chernihiv, 198 p. (ukr).
2. Rassadnykova S.I. (2012), Public-private partnerships in the development of environmental infrastructure, *Economy: Reality time*, 1, pp. 133-142. (ukr).
3. Pavliuk K.V. (2010), Nature and role of public-private partnerships in social and economic development of the country, *Proceedings KNTU. Economics*, 17, pp. 9-20. (ukr).
4. Tokariuk V.I., Kolosova O.V., Kravtsova S.V., Hrytsanenko M.V., Levchenko S.A., Bryzhan D.O. (2011), The development of public-private partnerships in housing and communal services in Ukraine, *Scientific and technical collection "Utilities cities"*, 100, pp. 64-70. (ukr).
5. Pavliuk K.V., Stepanova O.V. The development of public-private partnerships in housing and communal services in Ukraine, available at: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/eprom/2010_49/st_49_26.pdf (ukr).
6. Hrytsenko L.L. (2012), Conceptual framework of public-private partnerships, *Bulletin of the SDU. Series «Economy»*, 3, pp. 52-59. (ukr).
7. Amosha O.I., Starychenko L.L., Cherevatski D.Y. (2013), Status, Main Problems and Prospects of Coal Industry of Ukraine, Donetsk, *Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Industrial Economics*, 44 p. (ukr).
8. Starychenko L.L. (2012), Current issues of public policy for the coal industry, *Industrial Economics*, 1-2, pp. 34-38. (ukr).
9. Kikhno L.V., Prokopiv P.H. Public-private development of the coal industry, available at: http://www.confcontact.com/2012_05_25/1_kuhno.php. (ukr).
10. The Law of Ukraine «On Public-Private Partnerships» (2010), Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 40, pp. 524. (ukr).
11. Brailovskyi I. (2012), The essence and the risk characteristics of participants of the public-private partnerships, *Skhid*; No 6(120), pp. 7-11, available at: URL : <http://skhid.com.ua/article/view/16637> (ukr).
12. Brailovskyi I. (2013), PEST-classification of risks of public-private partnership *Skhid*; No 1(121), pp. 15-19, available at: URL : <http://skhid.com.ua/article/view/13404> (ukr).

© Гракова Марина

Надійшла до редакції 05.09.2013

УДК 658.012

ІВАНОВ ЮРІЙ,

аспірант Приазовського державного технічного університету, м. Маріуполь

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА

У роботі на основі аналізу публікацій виокремлено основні теоретичні передумови, які мають бути покладені в основу проектування системи управління фінансовим станом підприємства. На думку автора, слід орієнтуватися на такий принцип організації управління, як управління за збуренням і розглядати його як одне із завдань контролінгу на підприємстві.

Запропоновано використовувати контрольні карти Шухарта як інструмент управління фінансовим станом підприємства. При цьому необхідно виділити керований і керуючі показники. Зв'язок між ними може бути як детермінованим, так і стохастичним, але тип, рівень та інтенсивність такого зв'язку має бути визначена заздалегідь. Для керуючих параметрів розраховуються контрольні карти та визначають критичні межі зміни їхніх значень.

Ключові слова: управління фінансовим станом; контролінг; контрольні карти Шухарта.

Постановка проблеми. Вивчення публікацій і фактичного використання обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовим станом на під-

приємствах України дозволило дійти висновку про істотні недоліки в цьому питанні. Менеджмент підприємств часто не володіє необхідним методологіч-

№ 5 (125) вересень-жовтень 2013 р.

ним, методичним і нормативним забезпеченням для прийняття оперативних рішень щодо управління фінансовим станом. У зв'язку із цим важливим є обґрунтування напрямків побудови такої системи, розробка механізму управління, а також інструментів і методів його практичного застосування для підприємств різних видів економічної діяльності та галузей промисловості.

Аналіз останніх публікацій. Підходи до аналізу фінансового стану підприємства в умовах ринкових відносин досить повно висвітлені у вітчизняних і зарубіжних авторів, серед яких Є. Я. Базилінська, В. Р. Бланк, С. В. Бланк, Л. В. Тараскіна, В. В. Бочаров, Л. С. Васильєва, Г. Н. Гогіне, А. Ф. Іонова, М. М. Селезньова, К. В. Ізмайлова, В. В. Ковальов, Р. О. Костирко, Г. А. Крамаренко, О. Є. Чорна, Б. М. Литвин, М. В. Стельмах, Г. Н. Ліференко, Е. А. Маркар'ян, Г. П. Герасименко, С. Е. Маркар'ян, Ю. С. Цал-Цалко, А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін, Є. В. Негашев, Д. В. Шиян, Н. І. Строченко.

Методологія аналізу фінансового стану викладена у роботах таких авторів, як І. А. Жулега, М. І. Колева, Н. Я. Поважна, С. Б. Волкова, І. І. Криштопа, В. П. Шило, С. Б. Ільїна та ін. Підходи до аналізу платоспроможності викладено в публікаціях Є. М. Сорокіної, С. А. Макаренко та ін., методи та інструменти фінансового аналізу - в роботах С. Дж. Брауна і М. П. Кріцмена, А. В. Мельникова, Н. В. Попової, В. С. Скорнякова, А. Б. Шаповал. Техніку фінансового аналізу виклав Е. Хелферт, підходи до фінансового аналізу в умовах невизначеності - А. М. Хіл Лафуенте, А. О. Недосекін. Підхід до аналізу та управління фінансовою стійкістю підприємства запропонований у роботах А. В. Грачова.

Мета статті. На основі критичного вивчення підходів дослідників обґрунтувати підходи до управління фінансовим станом підприємства.

Виклад основного матеріалу. Дослідники справедливо вважають, що управляти фінансовим станом підприємства можна через управління платоспроможністю. Наприклад, І. Ф. Пономарьов зазначає: "механізм управління фінансовим станом платоспроможності підприємства" [16, с. 119]. Механізм в даному випадку передбачає узгоджене цілеспрямоване використання методів, важелів, інструментів, правового, нормативного та інформаційного забезпечення, що являють собою його окремі структурні елементи. Таке визначення знаходиться в рамках загальноприйнятого розуміння даної категорії, хоча в різних публікаціях даються й різні, але в більшості своїй несуперечливі його трактування. Слід додати, що стосовно організаційних систем найчастіше використовують поняття організаційно-економічного механізму, під яким розуміють "систему управління окремими елементами виробничих ресурсів підприємства, механізм впливу якої спрямований на досягнення цілей функціонування підприємства" [15, с. 30].

На думку І. Ф. Пономарьова, Е. І. Полякова, О. А. Легченко стосовно до управління політикою платоспроможності підприємства, механізм - "це економічна категорія, яка являє собою сукупність елементів управління за їх функціональним призначенням для організації взаємодії фінансових зобов'язань і грошових потоків з метою забезпечення фінансового стану платоспроможності підприємства в перспективному, поточному й оперативному періодах" [16, с. 122].

Як відомо, теорія управління розглядає різні прин-

ципи організації управління. Вони мають відношення до різних систем управління, серед яких особливе місце займають системи організаційного управління, об'єктом управління в яких є люди й колективи людей. До таких принципів слід віднести:

- принцип розімкнутого управління, сутність якого полягає в тому, що "алгоритм управління будується тільки на основі заданого алгоритму функціонування й не контролюється за фактичним значенням керованої величини" [4, с. 10];

- принцип управління за відхиленням (принцип зворотного зв'язку), який є одним із найбільш поширених. "Відповідно до цього принципу система управління спостерігає за об'єктом, на який впливають зовнішні фактори. У результаті в поведінці об'єкта виникають відхилення. Система управління відстежує спостережувані параметри (змінні) і на основі спостережень створює алгоритм управління. Особливість цього принципу полягає в тому, що система управління починає діяти на об'єкт тільки після того, як факт відхилення вже відбувся" [4, с. 11];

- принцип управління за збуренням. У цьому випадку відхилення регульованої величини залежить не тільки від збурювальних впливів, але й від виду управління. "Принцип управління за збуренням ґрунтується на тому, що система управління спостерігає за факторами збурення і, урахувавши їх, будує алгоритм управління таким чином, щоби вплив цих факторів на систему компенсувався" [Там само, с. 13];

- принцип оптимального управління, відповідно до якого управління має бути найкращим. Як указує В. А. Втюрін, виділяють два типи завдань оптимального управління: оптимізація кінцевого стану об'єкта та оптимізація динаміки, із яких перший тип завдань найбільш поширений у системах організаційного та соціально-економічного управління, а другий - у техніці та в управлінні технологічними процесами [Там само].

Управління фінансовим станом на сьогодні може бути охарактеризоване як таке, що базується на принципах розімкнутого управління. Практично керівні дії на підприємстві ніяк не контролюються за кінцевим результатом. І тільки коли вони вже виконані, проводиться розрахунок фінансових коефіцієнтів і констатується той чи інший тип фінансового стану. У кращому разі можна говорити про елементи принципу управління за відхиленням, але з таким великим лагом запізнення керівних впливів, що виключає можливість оперативного управління. У зв'язку із цим систему управління фінансовим станом необхідно розробляти, ґрунтуючись на принципі управління за збуренням. Тоді при плануванні здійснення кожної господарської операції можна було б розрахувати величину можливого збурення, якби така операція вже завершилася. Збурення, що виникає, може бути застосоване до параметру управління, характер взаємозв'язку якого з кінцевими показниками фінансового стану заздалегідь може бути відомим. Заздалегідь необхідно встановити й нормативне значення параметра управління, а також можливі межі відхилення збурюючого впливу від нормативного значення параметра (межі відхилення).

Алгоритм стандартної обробки виниклих збурень може працювати так, як, наприклад, описує його О. Александров на прикладі фармацевтичної галузі [1, с. 100]:

- виявлення та реєстрація відхилення;
- первинна оцінка та класифікація (відхилення критичне, не критичне);
- прийняття рішення про подальші дії;

- пошук (розслідування) причин відхилення, розробка корегувальних і / або запобіжних дій;
- схвалення та реалізація корегувальних і / або запобіжних дій;
- документальне закриття відхилень;
- відстеження й поширення інформації".

Варто відзначити, що в дослідженнях різних авторів неодноразово робилися спроби побудови систем управління фінансовим станом. Так, наприклад, у роботі [9] для аналізу відхилень показників фінансової стійкості від їх запланованих значень пропонується використовувати імітаційну модель управління фінансово стійким розвитком підприємства. Проте ці пропозиції поки що не набули поширення, напевно, через недостатню обґрунтованість теоретичної бази їх побудови. У цьому зв'язку перспективним, на нашу думку, є застосування методів контролінгу.

У теоретичному плані управління за відхиленьми є концепцією контролінгу. О. І. Ігнат'єва в роботі [10] розглядає ряд визначень контролінгу й дає власне: "Це багатфункціональна система управління підприємством, створювана для успішного його функціонування в довгостроковій перспективі в умовах динамічного, нестабільного зовнішнього середовища" [10, с. 48]. Концепція контролінгу з'явилася на початку 80-х років минулого сторіччя. "Суттю цієї концепції", що отримала назву "управління за відхиленнями", є оперативне порівняння основних планових (нормативних) і фактичних показників з метою виявлення відхилень між ними й визначення їх взаємозв'язку й взаємозалежності на підприємстві для впливу на вузлові чинники нормалізації діяльності" [10, с. 49].

Однак слід указати на відсутність однозначного підходу до трактування поняття "контролінг" у наукових публікаціях та університетських підручниках. Тим не менше, більшість авторів висловлюють думку про те, що контролінг - це наукова категорія, що означає комплексну міжфункціональну концепцію, "метою якої є координація систем планування, контролю та інформаційного забезпечення" [2, с. 152]. На думку І. В. Бородушка, контролінг - це "інструмент комплексного методичного та інформаційно-аналітичного супроводу основних функцій управління підприємством" [2, с. 174]. У цьому сенсі аналіз є одним з елементів процесу управління, а функція контролінгу для цього елементу полягає в аналізі відхилень, інтерпретації їх причин та обґрунтуванні пропозицій щодо зменшення, із чого випливає, що саме концепція контролінгу повинна лежати в основі побудови системи управління фінансовим станом підприємства.

Для розгляду основних функцій контролінгу звернемося до роботи А. В. Парамонова, у якій виконано їх узагальнення. Автор виділив такі їх групи [13, с. 8-9]:

- "методична, яка проявляється в розробці нових і вдосконаленні чинних механізмів, що забезпечують ефективне управління матеріальними ресурсами підприємства;
- інформаційна, яка проявляється в забезпеченні інформацією процесів управління матеріальними ресурсами;
- міжфункціональне планування, мета якого - створення взаємопов'язаної системи планів матеріально-технічного забезпечення підприємства (стратегія, перспектива, тактика, бюджет);
- аналітична, суть якої полягає у визначенні системи показників, які дозволяють використовувати

монетарні й немонетарні показники для оцінки матеріального забезпечення; визначенні ступеня впливу різних факторів на кінцеві результати; виробленні заходів щодо усунення відхилень та запобігання їм; в оцінці ефективності використання матеріальних ресурсів;

- управління каскадуванням, мета якого полягає в системі пов'язаних показників на різних рівнях управління матеріальними ресурсами підприємства (горизонтальне, вертикальне);

- управління ризиками, мета цієї функції полягає в плануванні, управлінні, моніторингу та аналізі шансів і ризиків;

- обліково-контрольна, яка використовується при зіставленні планових і фактичних показників для оцінки ступеня досягнення мети; при встановленні допустимих меж відхилень від заданих параметрів;

- коментувальна, яка полягає в тому, що, не беручи участі в самому процесі управління матеріальними потоками, контролінг забезпечує керівництво необхідними коментарями для прийняття ефективних рішень".

В. Б. Дзьоба у своїй роботі [6] докладно розглянула методи й критерії контролінгу. На основі аналізу великої кількості публікацій з окресленої тематики, методи контролінгу вона класифікувала на дві основні групи: збору та обробки. До першої віднесено методи документальні та фактологічні, до другої - експертні методи, методи економічного аналізу та методи моделювання. Критерії контролінгу авторка класифікувала за якістю інформації, за контрольними показниками й за оцінкою результативності контролінгу.

А. А. Ємельянов, аналізуючи стан управління на промислових підприємствах, дійшов висновку, що на більшості з них, незважаючи на істотну зміну мікро- й макросередовища діяльності, адекватної зміни аналітичного інструментарію не відбулося. Зокрема, у практичній діяльності дуже мало використовуються аналітичні інструменти, засновані на ймовірнісному розумінні економічних процесів підприємства. Стосовно контролінгу на промислових підприємстві ним істотно розширений аналітичний інструментарій, який спирається не на детерміністське, а на стохастичне уявлення про характер економічних процесів. В авторефераті дисертаційної роботи А. А. Ємельянова наголошується, що автором "виявлено та обґрунтовано вимоги до когнітивного потенціалу аналітичного супроводу системи контролінгу, що включають вимоги до визначення: нормативної варіабельності економічного процесу промислового підприємства; відповідності поточної варіабельності процесу його нормативному стану; можливого впливу на результат процесу невинпадкових систематичних впливів (одночасно з виявленням моменту виникнення останніх); рівня стабільності та відтворюваності процесу; характеру й часу реакції системи на вплив управління" [7, с. 7]. Крім того, автором розроблена відповідна "методика статистичного контролю економічних процесів на промислових підприємствах, що включає механізми визначення нормативної варіабельності економічних процесів, аналізу їх стаціонарності, визначення рівня відтворюваності й стабільності" [Там само].

А. А. Ємельянов вважає, що "детерміністське уявлення про особливості функціонування підприємств й організацій, на якому засновані традиційні методи аналітичного управління, не відповідає збільшеному динамізму, турбулентності і, як на-

слідок, має місце високий ступінь невизначеності сучасних економічних процесів" [7, с. 10].

На думку дослідника, аналітичний апарат контролінгу повинен дозволяти [Там само, с. 14]:

"1) визначати нормативну варіабельність результату економічного процесу на промисловому підприємстві;

2) визначати, чи відповідає поточна варіативність економічного процесу на промисловому підприємстві його нормативному стану;

3) визначати, чи містить результат економічного процесу на промисловому підприємстві вплив не випадкових систематичних впливів, а також визначати момент виникнення цього впливу;

4) визначати рівень стабільності та відтворюваності результатів економічного процесу на промисловому підприємстві;

5) визначати характер і час реакції економічного процесу на промисловому підприємстві на вплив управління".

Як бачимо, сформульовані вимоги повною мірою відповідають тим, які виставлені при розробці підсистеми управління фінансовим станом підприємства за відхиленнями. У зв'язку із цим є всі підстави стверджувати, що управління фінансовим станом підприємства - це одне із завдань контролінгу й може використовувати моделі, методи та інструменти, характерні при організації контролінгу на підприємстві.

Стохастичним інструментом, пристосованим для аналізу варіативної та динамічної компоненти в досліджуваних економічних процесах, у роботі [8] запропоновано використовувати контрольні карти Шухарта.

Підхід У. Шухарта, запропонований ним в 1924 р., заснований на управлінні окремими процесами ще на етапі виготовлення продукції таким чином, щоб утримувати їх у межах параметрів, що забезпечують у кінцевому підсумку якісне виготовлення продукції. Для цього використовуються контрольні карти Шухарта - "графічний засіб, що використовує статистичні підходи ... для управління виробничими процесами" [5, IV].

Пропонується використовувати цей інструмент для організації управління фінансовим станом підприємства. Проводячи аналогію з контролем якості продукції, при управлінні фінансовим станом підприємства необхідно виділити керований і керуючий показники. Зв'язок між ними може бути як детермінованим, так і стохастичним, але тип, рівень та інтенсивність такого зв'язку мають бути встановлені заздалегідь. Для обґрунтування організаційно-економічного механізму управління фінансовим станом із використанням цього інструменту, наведемо його теоретичні положення.

Теоретичне обґрунтування передбачає насамперед поняття мінливості. За визначенням В. Бурлачкова, турбулентність - "непорядкований рух, для якого характерні швидка зміна ринкових тенденцій і сильні коливання економічних показників" [3, с. 90]. Економічна динаміка - "сукупність процесів, що протікають з різною інтенсивністю, впливають один на одного, співпадають за напрямом або є різноспрямованими" [3, с. 91].

В. Бурлачко підкреслює, що "в економічній аналітиці та наукових роботах склалося розуміння мінливості як коливань відповідних показників. Але її можна представити і як складний рух по спіралі, або утворення вихорів" [3]. "У найзагальнішому сенсі під стійкістю розуміється збалансованість процесів у

господарській системі. Це означає, що швидкості перебігу основних економічних процесів однакові. Отже, відносна швидкість конкретного процесу, тобто його динаміка порівняно із загальною мінливістю системи, нульова. Виходячи із цього, динамічність господарської системи можемо трактувати як нерівність нулю відносної швидкості конкретних економічних процесів" [Там само].

У. Шухарт розрізняє два види мінливості. Перший вид - мінливість за звичайними причинами, яких досить багато, кожна з них має невеликий вплив на кінцевий результат, і завдання управління полягає у виключенні або зменшенні впливу деяких із цих причин, що вимагає відповідних управлінських рішень і ресурсів на поліпшення процесу й системи. Другий вид - окремі невідповідні й не властиві процесу причини. У такому разі процес втрачає свою статистичну керованість. У цілому мета контрольних карт Шухарта полягає у визначенні меж статистичної керованості процесу, а завдання надалі полягає в забезпеченні та підтримці процесу в рамках статистичної керованості.

Дані для карти Шухарта отримують шляхом вибірок досліджень процесу через рівні інтервали часу, тоді підприємства можуть бути ранжовані (наприклад, за допомогою кластерного аналізу) за ознакою близькості умов функціонування. Тоді по кожному контрольованому показнику для кожної підгрупи підприємств визначають одну або декілька характеристик: середнє арифметичне підгрупи й розмах підгрупи R або вибіркоче стандартне відхилення S.

Середнє арифметичне підгрупи:

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n}, \quad (1)$$

де n - обсяг підгрупи, кількість вибірових спостережень у підгрупі;

X - вимірювана характеристика якості (індивідуальні значення записуються як $(X_1, X_2, X_3 \dots)$).

Розмах підгрупи R - різниця найбільшого й найменшого значень у підгрупі. У разі контрольної карти індивідуальних спостережень R являє собою ковзний розмах, тобто абсолютну різницю двох послідовних значень $|X_1 - X_2|$, $|X_2 - X_3|$ тощо.

Вибіркове стандартне відхилення S:

$$S = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}{n-1}} \quad (2)$$

По суті, карта Шухарта - це графік певних характеристик підгруп (вимірювань) вплині часу. При цьому на графіку відбивається центральне значення й відповідні відхилення від нього. Процес є статистично керованим, якщо графік процесу не перетинає верхню чи нижню контрольні межі. Як центральне береться деяке еталонне значення. Контрольні межі найчастіше знаходяться на відстані 3σ від центральної лінії, де σ - генеральне стандартне відхилення використовуваної статистики.

Насправді далеко не завжди можна отримати відомості про роботу інших підприємств галузі, особливо, якщо самі підприємства знаходяться або потенційно можуть перебувати між собою в стані конкурентної боротьби. Тому встановити центральне зна-

чення може бути важко. У цих випадках використовують варіант без встановлення центральних значень.

У літературі можна знайти окремі приклади застосування контрольних карт Шухарта в системах організаційного управління. Так, І. М. Мітрохіна й А. І. Орлова повідомляють про застосування контрольних карт для контролю змін преміального фонду промислового підприємства [12].

У роботі [17] запропоновано алгоритм використання контрольних карт Шухарта для здійснення поточного контролю ефективності електроспоживання в системах комунального водопостачання, який передбачає визначення діапазонів енергоефективності з урахуванням меж зміни якісного стану системи, отриманих на основі використання процедури побудови контрольних карт індивідуальних значень. У цьому випадку контрольні межі розраховуються на підставі варіації, розрахованої за ковзаючим розмахом двох сусідніх спостережень $|X_1 - X_2|$, $|X_2 - X_3|$ тощо. На підставі $k=n-1$ ковзних розмахів розраховують середній ковзний розмах, який використовують для побудови контрольних карт:

$$\bar{R} = \frac{\sum_{i=1}^n R_i}{n-1} \quad (3)$$

Звідси, верхня й нижня межі регулювання для ковзного розмаху розраховуються відповідно: $VG = D_3 \cdot \bar{R}$; $NG = D_4 \cdot \bar{R}$; де: D_3 і D_4 - константи, що залежать тільки від обсягу вибірки. Оскільки використовується розмах між двома послідовними значеннями для вибірки у два спостереження, то $D_3 = 0$; і $D_4 = 3,267$.

Застосування контрольних карт Шухарта для аналізу економічних процесів та контролінгу запропоновано в роботі [8]. Вивчення процесу адаптації цього інструменту до завдань економічного аналізу показало, що необхідно обґрунтувати для результату економічного процесу підходи до визначення нормативних меж варіативності й вивчення стаціонарності часового ряду. Імовірнісні характеристики процесу можуть бути обґрунтовані за допомогою таких підходів [8]: ретроспективного аналізу; методу експертних оцінок; директивно-планового методу; методу коефіцієнтів. Умову стаціонарності часового ряду, тобто статистичну керованість процесу, зазначений автор пропонує вирішувати на основі сталості середнього та дисперсії, а також коваріації.

І хоча практичних прикладів використання контрольних карт Шухарта в системах організаційного управління на підприємствах поки не так уже й багато, їхні потенційні можливості дозволяють сподіватися на більш широке використання в недалекому майбутньому.

Висновки й пропозиції

Таким чином, існуючі на сьогодні недоліки в організації управління фінансовим станом на підприємстві можуть бути певною мірою усунуті, якщо орієнтуватися в теоретичному плані при розробці системи управління на концепцію контролінгу. При цьому слід керуватися принципом управління за збуренням, а в якості інструменту управління використовувати контрольні карти Шухарта. Для подальшого продовження досліджень слід виділити параметри управління, установити їх взаємозв'язок із показниками фінансового стану, визначити нормативні значення й межі регулювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александров А. В. Статистическое управление отклонениями [Электронный ресурс] / А. В. Александров // Промышленное обозрение. Фармацевтическая отрасль. - 2011. - № 3 (26). - С. 100-104. - Режим доступа : <http://www.vialek.ru/press/articles/664/>.
2. Бородушко И. В. Стратегическое планирование и контроллинг / И. В. Бородушко, Э. К. Васильева. - СПб. : Питер, 2006. - 192 с. - (Серия "Краткий курс").
3. Бурлачков В. Турбулентность экономических процессов: теоретические аспекты / В. Бурлачков // Вопросы экономики. - 2009. - № 11. - С. 90-97.
4. Втюрин В. А. Современные проблемы науки и производства в области автоматизации / В. А. Втюрин. - СПб. : Санкт-Петербургский государственный лесотехнический университет им. С. М. Кирова, 2011. - 103 с.
5. ГОСТ Р 50779.42-99 (ИСО 8258-91). Государственный стандарт Российской Федерации. Статистические методы. Контрольные карты Шухарта. Издание официальное. - М. : Госстандарт России, 1999. - 32 с.
6. Дзьоба В. Б. Методы та критерії в системі контролінгу / В. Б. Дзьоба // Інвестиції: практика та досвід. - 2013. - № 12. - С. 69-73.
7. Емельянов А. А. Аналитическое сопровождение контроллинга на промышленном предприятии : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 "Экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами: промышленность)" / А. А. Емельянов. - Екатеринбург : ФГАОУ ВПО "Уральский федеральный университет имени первого Президента России Б. Н. Ельцина", 2012. - 23 с.
8. Емельянов А. А. Пути адаптации контрольных карт Шухарта в контроллинге [Электронный ресурс] / А. А. Емельянов // Российское предпринимательство. - 2011. - № 11, Вып. 2 (196). - С. 86-90. - Режим доступа : <http://www.creativ-economy.ru/articles/14310/>.
9. Єлєцьких С. Я. Імітаційна модель управління фінансово стійким розвитком підприємства на основі результатів сценарного аналізу / С. Я. Єлєцьких // Актуальні проблеми економіки. - 2013. - № 8 (146). - С. 60-68.
10. Игнатъева О. И. Концептуальные основы становления и развития контроллинга [Электронный ресурс] / О. И. Игнатъева // Вестник Самарского Государственного университета. - 2011. - № 10 (91). - С. 48-53. - Режим доступа : http://vestnik.ssu.samara.ru/articles/91_9.pdf.
11. Киров А. В. Управление финансовой устойчивостью предприятия [Электронный ресурс] / А. В. Киров // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 3. Экономика, Экология. - 2011. - № 1 (18). - С. 154-159. - Режим доступа : http://new.volsu.ru/upload/medialibrary/293/7_aviwplv1xe.pdf.
12. Мітрохіна І. Н. Обнаружение разладки с помощью контрольных карт / И. Н. Мітрохіна, А. І. Орлова // Организационно-экономическое моделирование, экономика и управление : периодический сборник научных трудов. - М. : МГТУ им. Баумана, 2008. - Вып. 1. - С. 50-51.
13. Парамонов А. В. Контроллинг как механизм эффективного управления материальными ресурсами промышленного предприятия : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 "Экономика и управление народным хозяйством: экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами (промышленность)" / А. В. Парамонов. - Нижний Новгород : ФГБОУ ВПО "Нижегородский государственный университет им. Н. И. Лобачевского", 2012. - 23 с.
14. Пахомов Ю. В. Система управления по результатам [Электронный ресурс] / Ю. В. Пахомов // Общественные науки и современность. - 2007. - № 4. - С. 133-142. - Режим доступа : <http://ecsocman.hse.ru/data/2010/12/01/1214822708/Paxomov.pdf>.

15. Полуянов В. П. Организационно-экономический механизм эффективного функционирования предприятий жилищно-коммунального хозяйства : [монография] / В. П. Полуянов. - Донецк : НАН Украины. Ин-т экономики пром-ти, 2004. - 220 с.

16. Пономарьов І. Ф. Удосконалення механізму управління політикою платоспроможності підприємства / І. Ф. Поно-

марьов, Е. І. Полякова, О. А. Легченко // Економіка пром-сті. - 2007. - № 1. - С. 119-132.

17. Розен В. П. Використання контрольних карт Шухарта для контролювання ефективності електроспоживання в системах комунального водопостачання / В. П. Розен, Л. В. Давиденко, В. А. Давиденко // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. - 2012. - Вип. 1/ (72), Частина 1. - С. 31-35.

Иванов Юрий,

аспирант Приазовского государственного технического университета

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМ СОСТОЯНИЕМ ПРЕДПРИЯТИЯ

В работе на основе анализа публикаций выделены основные теоретические предпосылки, которые должны быть положены в основу проектирования системы управления финансовым состоянием предприятия. По мнению автора, следует ориентироваться на такой принцип организации управления, как управление по возмущению и рассматривать его как одну из задач контроллинга на предприятии.

Предложено использовать контрольные карты Шухарта как инструмент управления финансовым состоянием предприятия. При этом необходимо выделить управляемый и управляющие показатели. Связь между ними может быть как детерминированная, так и стохастическая, но тип, уровень и интенсивность такой связи должна быть определена заранее. Для управляющих параметров рассчитываются контрольные карты и определяют критические пределы изменения их значений.

Ключевые слова: управление финансовым состоянием; контроллинг; контрольные карты Шухарта.

Ivanov Yuri

Post-graduate student of Priazovsky State Technical University

IMPROVING THE FINANCIAL CONDITION OF THE COMPANY

In this paper, based on the study of publications found that the operation of the financial state of Ukrainian enterprises at the current time can be characterized as based on the principles of open government. Almost control actions at the enterprise does not control the final results. At best we can talk about the elements of the principle of management by exception, but with so much lag control actions, which eliminates the possibility of operational management.

It is concluded that the financial condition of the control system must be developed, based on the principle of control in the perturbation. In this case, the planning commission of each business transaction we would calculate the value of a possible disturbance if the operation would be made. This disturbance is applied to the control parameter, which is the nature of the relationship with the end of the financial indicators of the state must be defined in advance. You must first install and normative value of the control parameter, and the possible limits of deviation from the standard perturbation parameter value (border deviation).

Study publications also gave an opportunity to prove that the management of the financial condition of the enterprise is one of the tasks of controlling and can use the models, methods and tools specific to the organization controlling the company.

Proposed to use the checklists Shukhart to govern the financial condition of the company. Drawing an analogy with quality control in the management of the financial condition of the enterprise to identify manage and control performance. The connection between them can be both deterministic and stochastic, but the type, level and intensity of such a relationship must be defined in advance.

Keywords: management of the financial condition; controlling; control charts Shukhart.

REFERENCES

1. Aleksandrov A. V. (2011), *Industrial review. The pharmaceutical industry*, №3 (26), pp. 100-104, available at: <http://www.vialek.ru/press/articles/664/> (rus).
2. Borodushko I. V. & Vasylyeva Ye. K. (2006), *Strategic Planning and Controlling*, Piter, St. Petersburg, 192 p. (rus).
3. Burlachkov V. (2009), *Turbulence economic processes: Theoretical Aspects*, *Problems of Economics*, № 11, pp. 90-97 (rus).
4. Vtiurin V.A. (2011), *Modern problems of science and industry in the field of automation*, Saint-Petersburg State Forest Technical University named S.M. Kirov, St. Petersburg, 103 p. (rus).
5. GOST P50779.42-99 (ISO 8258-91) (1999), *State Standard of the Russian Federation. Statistical methods. Shewhart control charts*, Russian State Standard, Moscow, p. 32 (rus).
6. Dzoba V. B. (2013), *Methods and criteria for the system controlling*, *Investment: Practice and Experience*, № 12, p. 69-73 (ukr).
7. Yemelyanov A. A. (2012), *Analytical support for controlling an industrial plant*, Abstract of thesis for the degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.05 "Economics and national economy (economics, organization and management of enterprises, industries and complexes: the industry)", Ekaterinburg, 23 p. (rus).
8. Yemelyanov A. A. (2011), *Ways to adapt Shewhart control charts in Controlling*, *Russian Entrepreneurship*, № 11, 2 (196), pp. 86-90, available at: <http://www.creativeconomy.ru/articles/14310/> (rus).
9. Yeletskykh S. Ya. (2013), *A simulation model of financially sustainable development on the basis of scenario analysis*, *Current Economic Issues*, №8(146), pp. 60-68 (ukr).

10. Ignatyeva O. I. (2011), Conceptual bases of formation and development of controlling, *Bulletin of the Samara State University*, №10 (91), p. 48-53, available at: http://vestnik.ssu.samara.ru/articles/91_9.pdf (rus).
11. Kirov A. V. (2011), Managing Financial Stability Company, *Bulletin of the Volgograd State University. Series 3, Economy, Ecology*, №1 (18), pp. 154-159, available at: http://new.volsu.ru/upload/medialibrary/293/7_aviwplvix.pdf (rus).
12. Mitrokhina I. N. (2008), Change-point detection using control charts, *Organizational and economic modeling, economics and management. Periodic collection of scientific papers*, issue 1, p. 50-51 (rus).
13. Paramonov A. V. (2012), *Controlling as a mechanism for effective material management of industrial enterprises*, Abstract of thesis for the degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.05 "Economics and national economy: economics, organization and management of enterprises, industries and systems (industry)", Nizhny Novgorod, p. 23 (rus).
14. Pakhomov Ju. V. (2007), The system of performance management, *Social Sciences and Modernity*, № 4, p. 133-142, available at: <http://ecsocman.hse.ru/data/2010/12/01/1214822708/Paxomov.pdf> (rus).
15. Poluyanov V.P. (2004), Organizational-economic mechanism of the effective functioning of the enterprises of housing and communal services, Institute of Industrial Economics NAS of Ukraine, Donetsk, 220 p. (rus).
16. Ponomarov I. F., Poliakova Ye. I. & Lehchenko O. A. (2007), Improving the mechanism of politics solvency, *Industrial Economics*, № 1, pp. 119-132 (rus).
17. Rozen V. P., Davydenko L. V. & Davydenko V. A. (2012), Using Shewhart control charts for monitoring the efficiency of energy consumption in municipal water systems, *Bulletin of the Kremenchug National University Michael Ostrogradskiy*, Issue 1 / (72), Part 1, pp. 31-35 (ukr).

© Іванов Юрій

Надійшла до редакції 17.09.2013

УДК 338.462

КОРОБКОВА ОЛЕНА,

асистент кафедри "Організація митного контролю на транспорті"

Одеського національного морського університету,

генеральний директор навчального центру з підготовки митних брокерів

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ МИТНИХ БРОКЕРІВ В УКРАЇНІ

У статті розглядається історія виникнення та розвиток інституту митних брокерів, особливості провадження посередницької діяльності митних брокерів у часи становлення України як самостійної держави. Визначена сутність та значення митної брокерської діяльності. Подана характеристика державного регулювання митної брокерської діяльності в історичному аспекті та на сучасному етапі. Підтверджена важливість існування інституту митних брокерів, необхідність його трансформації в умовах загального підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів ринку й країни в цілому.

Ключові слова: посередницька послуга; митний посередник; митна справа державна митна служба.

Постановка проблеми. В умовах економічної інтеграції України спостерігається зростання обсягів міжнародної торгівлі, що спричиняє підвищення кількості укладених торговельних угод. Сучасний етап ринкової трансформації, який відбувається в ситуації незбалансованості структури економіки та відкриття внутрішнього ринку України для доступу іноземних товарів, вимагають створення конкурентоспроможного середовища в умовах жорсткої конкурентної боротьби на міжнародному ринку, отримання вигоди від ринкових механізмів. Отже, за таких умов виникає гостра необхідність завоювати стійкі позиції на товарних ринках при одночасному дотриманні умов економічної безпеки країни.

Забезпечення виконання завдань, що стоять перед Державною митною службою України, залежить від належного правового регулювання діяльності навколо митних структур. На сьогодні існує необхідність якнайшвидшого врегулювання всіх існуючих довготривалих колізій чинного законодавства щодо

державного регулювання діяльності митних посередницьких структур, а саме діяльності митних брокерів [1].

Політика лібералізації при одночасному забезпеченні національної безпеки України (її зовнішньополітичних та економічних складових), інтеграція до світового співтовариства, розширення торговельних відносин сприятимуть стрімкому розвитку зовнішньої торгівлі України. При цьому значно підвищується роль митної служби України, головним призначенням якої є створення сприятливих умов розвитку зовнішньоекономічної діяльності при одночасному забезпеченні захисту митних інтересів України, та посередницьких структур, що допомагають та сприяють швидкому переміщенню товарів та транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

Усе більш актуальною стає діяльність, пов'язана з професійним посередництвом. У галузі митної справи таку діяльність здійснює митний брокер, що ви-